

V Z P O M Í N K A

Každého léta, kdy jsem přibyl do svého rodiště na nějaký čas na prázdniny, zašel jsem si v čas žní do polí, v tu stranu, kde bývala naše, otcova pole.

Šel jsem rád těmi polními cestami a mezemi, vonnými mateřidouškou, plnými červených slziček, zvonků, svízele a jiného kvítí, pupav, a místem trnkových keřů nebo plných růží.

Tudy jsem za chlapectví často, přčasto běhával, povoz náš doprovázel jda vedle koní a drže je za oprat, blažen domněním, že je řídím, tudy jsem stádo na pastvu i z pastvy honil; na těch mezích jsem hlídával i za vlažných, letních večerů i nocí i v pravé poledne v žáru červencových a srpnových dnů, kdy všechna pohorská krajina, pole, les i bílá oblaka nad modrými horami jako by ztuhly a sedřimly v ohromném tichu a klidu, jež chlapcovu mysl tak divně, nevýslovně dojímaly a plnily tajemnou bázni. Na těch mezích sedával jsem se ženci a žnečkami. —

A juž je všechny vidím, tetku Kubici, starou, veselou Lokvencku, jež uměla tolik písniček a mladým je často předzpěvovala, a ostatní ženské; a sekáče, suchého Draboně, starého Šulce, jenž býval formanem, a znal kus světa a rád si „zahrdlouhal“, starého Smrčka, velikého, ohnutých zad, jenž uměl tolik „poudaček“, a i Kuchaře „granatýra“, jenž mnoho let „ležel“ v různých posádkách v severní Itálii. Vidím je, jak opálení, opoceni, odloživše srp a kosu, chutě pojídají chléb s máslem a tvarohem a zapíjejí skleničkou kořalky nebo vodou s octem, jak žertují, jak se škádlejí, jak stará Lokvencka často i zanotovala na žádost některé mladice, aby jí ukázala —

Tu obyčejně rozžehoval starý Smrček ve mně živou touhu po večeru, napověděv, že umí zas novou „poudačku“ — a jen se usmíval mému žadonění vymáhajícímu na něm, aby slíbil, že mně ji poví dnes, ale dnes —

A pak byl letní soumrak a večer a ženci přicházeli k večeři. Ach toho ruchu, toho veselého ruchu na dvorečku i ve světnici, kde měla nebožka matka tolik práce a shánění, kde se tolik lidí nadobyčej sešlo!

V tu směs hlasů mužských a ženských mísily se hlasy a zvuky ze dvorečka, zařinčení kos, zaskřípění kola, klapot podkov na kamenné záspi, kdež mihly se okny siluety koní do stáje vedených; v to z chléva dobytek zabučel, zavrzala studna a bylo slyšeti vodu hrčící do přetékaajících nádob. — —

A to vše v půvabu a stínech letního soumraku, kdy pod košatými stromy kolem stavení se již stmívalo. —

Tenkráte planula má touha a já nedočkavě sledoval mísu bramborového „šťouchance“, až zmizela, i veliké hrnky kávy a buchty u nich rovněž veliké, jako cihly. Vlastně já pozoroval jedno místo, tam kde seděl starý Smrček — — Já pozoroval, jak dojedl, vezme-li kazajku, nebo sáhne-li po dýmce, a znovu jsem žadonil, div že jsem se mu na nohy nevěsil.

A on mne nikdy nezarmoutil — vytáhl z kazajky krátkou porculánku, a sednuv na lavici podél stěny se táhnoucí, zadýmal a začal. — Prostý ten muž, upracovaný, udřený, vypravoval chutě; uměl to a rád to dělal, těšilo ho to, a čím víc měl posluchačů, tím byl radši. A míval jich, nejenom mne. Myslím, že v takových chvílích básnil, měně, přidáváje, vymýšleje.

Mně se to všecko líbilo, zdáloť se mi všechno tak krásné; pohádky ty otevíraly mně nové světy, budily divné myšlenky, obrazy, touhy i plány — —

Někdy místo Smrčka starý Šulc nastoupil ve světnici nebo venku na záspi a živě vypravoval o svých cestách v Praze, rukama rozhazoval, věda toho víc o světě, ač z Čech nikdy nebyl, nežli Kuchař, jenž asi dvanáct let ležel v „Netalii“ a znal „Majlont“, Veronu i „Fenetik“, kamž nás také někdy zavedl u svém těžkopádném vypravování.

Tak to chodilo rok co rok, až jsem musil z domova. Rok co rok jsem se pak vracel, o prázdninách, a setkával se se Smrčkem, Šulcem a ostatními, kteří sekli pak už na cizím. — Léta mījela, ale oni, již za mého mládí „staří“, pracovali dosud pilně od božího rána do tmy, ohánějíce se statně kosou i za největších paren.

Ale pak řídli. Skoro každého roku někdo scházel na

poli. Umřel. A umírali, jak jsem se vyptal, většinou v chudobě a v nedostatku.

A se starým Smrčkem setkal jsem se pak, an šel po žebrotě.

Našel jsem ho u vsi na kládách s obvázanou nohou, sešlého, bídného. Odpočíval si. Když jsem se k němu hlásil, nepoznal mne. Krhavé oči nepřestaly se starci více než sedmdesátiletému kaliti, když jsem se přihlásil a připomenul mu staré časy, „poudačky“, žně. —

A pak si posteskl, co má ze všeho dření; že se dost, tuze bránil žebračké holi a tu se mu oči zase zalily slzami — ale že nebylo nic naplat, že musil, nechtěl-li hladu mřítí. —

Dýmčičku měl, ptal jsem se na ni, ale povídal, že si jen málo kdy zakouří, že to nejde, že to nevynáší. Bylo mně ho líto, zvláště když tak živě děkoval za dárek a za tabák, pro který jsem mu poslal, a za to, že se k němu hlásím. A trpko mně při tom bylo.

Příštích žní se nedočkal. Zemřel na jaře „na chalpě“ (na půdě) na bídném loži někde u komína můj pohádkář, jenž uměl tak krásně vypisovati paláce a zakleté zámky, jenž nebyl žádný marnotratník ani pijan, jenž pracoval jako kůň od mládí do vysokého věku. —

A starý Šulc se ještě dvě léta po tom oháněl kosou jak mohl, ač byl Smrčka starší, kmet bělovlasý, jemuž šlo na osmdesátý čtvrtý rok. Letos však jsem se po něm v polích marno ohlížel. Našel jsem ho samotného v nevzdušné, nízké jizbě nevelké chalupy, ležícího na loži vedle tkalcovského stavu. Syn a všechna synova rodina šla na pole dělat. —

Začal jsem s veselou, že jsou žně.

„Cítím je, cítím!“ a starý Šulc velice přepadlý, si teskně povzdechl. Další hovor byl už jen stesk na bolesti a nedostatku.

„Stůňu od zimy — dlouho to trvá — a už jsem je omrzel a sebe taky.“

Stýskal si, že syn se má co ohánět, aby rodinu uživil, a on sám že dělat nic nemůže, že by bylo líp, kdyby tu nepřekážel. — „Co člověk má ze všeho dření k stáru?“

Vzpomněl jsem na starého jeho druha, na nebožtíka Smrčka, a na všechny ostatní. —

A starý Šulc také nebyl žádný marnotratník nebo pijan a pracoval po všechen život až do úpadu. —

S myslí zasmušilou jsem odcházel a vyšel ven do polí, kde panoval čilý ruch nejhlavnějších žní, nehleděl jsem tak jako jindy spokojeně a mile uváben krajinou i obrazem lidské přičinlivosti. Myslil jsem na slova starých rolnických dělníků, na jejich těžkou, lopotnou práci, kteráž ani při veškeré šetrnosti nepojistí stáří prosté alespoň nedostatku a nouze.